

STAN I PERSPEKTYWY HODOWLI TRITICALE
W POZNAŃSKIEJ HODOWLI ROŚLIN

Tadeusz Wolski, Ewa Tymieniecka

Poznańska Hodowla Roślin; Stacje Hodowli Roślin Laski i Choryń

Możliwości wprowadzenia do uprawy Triticale w Polsce wynikają z zalet tej rośliny - potencjalnej plenności, odporności na większość chorób (z wyjątkiem Septorii i Fusarium), tolerancji w stosunku do kwaśnych gleb, niewielkich wymagań nawozowych oraz wysokiej wartości paszowej ziarna o zawartości białka zbliżonej do pszenicy a znacznie przewyższającej żyto. Białko to ma dobrą wartość biologiczną, dzięki wysokiej zawartości lizyny. Większość obecnych odmian, będących wynikiem kilkunastoletnich zaledwie programów, ma jednak duże wady ograniczające potencjalny zasięg ich uprawy. Wady te, występujące w różnym stopniu u różnych nowych odmian, to przede wszystkim niewystarczająca zimotrwałość, pewna skłonność do wylegania i pomarszczone ziarno, skłonne do porastania na pniu. Hodowla usilnie pracuje nad obniżeniem tych wad, co się już w nowych materiałach w dużej części udało [1]. Poziom polskiej hodowli triticales na tle hodowli europejskiej i światowej jest oceniany wysoko, za czym przemawiają czołowe miejsca zajmowane rokrocznie w doświadczeniach międzynarodowych, a również próby wprowadzenia naszych odmian do uprawy w kilku krajach zachodnioeuropejskich. Dowodzi to doskonałych zdolności adaptacyjnych polskich odmian Triticale.

Pierwsza polska odmiana Lasko wyróżnia się od kilku lat zarówno w doświadczeniach COBORU jak i w doświadczeniach zespołu hodowców, przy czym skutecznie konkuruje z najlepszymi spośród nowszych odmian i rodów. Jej główną wadą jest zimotrwałość ustępująca większości pszenic uprawianych w Polsce, a zbliżona, raczej trochę lepsza od zimotrwałości pszenicy Maris Huntsman. Natomiast odporność na wyleganie jest niezła, odporność na choroby - dobra, jak również dobre jest wykształcenie ziarna i niezła odporność na porastanie. Odmiana ta znalazła już sobie zwolenników, którzy zdecydowani są uprawiać ją mimo ryzyka wymarznienia [2, 3].

Druga odmiana CHD 1-81 z Choryni przewyższa Lasko zimotrwałością, dzięki czemu w większości doświadczeń z 1982 r. dobrze przetrzymała, natomiast ustępuje jej wykształceniem ziarna i odpornością na pocrastanie. CHD 1-81 bierze udział po raz pierwszy w doświadczeniach COBORU, a siostrzana jej odmiana CHD 4-81 wchodzi do tych doświadczeń jesienią 1982 r.

W latach 1983-1984 można spodziewać się zgłoszenia do Rejestru kilku nowych odmian odznaczających się przede wszystkim lepszą zimotrwałością, zbliżoną do Grany. Wprowadzenie Triticale do uprawy wymaga obok przeprowadzenia doświadczeń ściśłych, również zebrania obserwacji z doświadczeń łanowych i próbnych plantacji produkcyjnych. Pozwoli to na opracowanie najlepszych metod uprawy, a także na znalezienie mikrorejonów, w których Triticale plonuje lepiej od konkurencyjnych zbóż.

Dotychczasowe wyniki doświadczeń COBORU (1979-1981) przemawiają za wyższością odmiany Lasko w stosunku do najplenniejszych odmian pszenicy ozimej, żyta i jęczmienia ozimego w rejonie środkowo-zachodnim kraju, obejmującym Wielkopolskę z przyległościami. Triticale może zastąpić pszenicę i żyto na glebach przejściowych, na których rolnicy uprawiają obydwie te zboża. Oczywiście przy odmianie Lasko należy uwzględnić ryzyko wymarzenia.

W przyszłości można liczyć na wytworzenie całej gamy odmian Triticale, od najmniej wymagających, odpornych na suszę i tolerancyjnych w stosunku do kwaśnych gleb, do intensywnych, sztywnosłomych, konkurujących z pszenicą. Takie odmiany pszenżyta miałyby znaczenie zwłaszcza w rejonach, w których rdza i mączniak obniżają plony pszenicy. Ród CT 138/77 z Choryni dał w 1981 r. w Europie Zachodniej wyniki przemawiające za tą tezą. Niestety jego słaba zimotrwałość nie pozwala na wprowadzenie go w Polsce do uprawy. Ogromna zmienność w materiałach hodowlanych Triticale, także w tych, które dobrze przetrzymały w trudnym 1982 r. pozwala na optymistyczne rokowania. Wprowadzenie przez krzyżowanie do Triticale plazmy zarodkowej pszenicy i żyta stwarza szczególnie duże możliwości postępu hodowlanego. To wszystko pozwala przewidywać, że jeszcze w tym stuleciu Triticale stanie się jedną z głównych roślin zbożowych uprawianych w Polsce. Wpisanie do Rejestru pierwszej polskiej odmiany stwarza warunki i stymulację do wdrożeń zarówno uprawowych jak i związanych z wykorzystaniem ziarna (w pierwszym rzędzie jako paszy dla drobiu).

LITERATURA

1. Wolski T., Tymieniecka E.: Nowe Roln., z. 1(561), s. 8-11, 1978.
2. Wolski T., Tymieniecka E.: Ważniejsze problemy hodowli ozimego Triticale w Stacji Hodowli Roślin Dańków z/s w Laskach. Hodowla Roślin. Biul. Branż., z. 5, s. 15-20, 1980.
3. Wolski T., Tymieniecka E.: Hod. Rośl. Aklim. i Nas., t. 24, z. 5, s. 475-485, 1980.

Т. Вольски, Э. Тыменецка

АКТУАЛЬНОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ СЕЛЕКЦИИ ТРИТИКАЛЕ
(ПШЕНИЧНО-РЖАНОГО ГИБРИДА) В ПОЗНАНСКОМ ЦЕНТРЕ СЕЛЕКЦИИ РАСТЕНИЙ

Р е з ю м е

Тритикале характеризуется многими преимуществами позволяющими внедрить его в производство в Польше. Это следующие преимущества: хорошая урожайность, устойчивость к болезням листьев и хорошее кормовое качество зерна. Выведенные до сих пор сорта имеют также и разные недостатки, к которым принадлежит в первую очередь неудовлетворительная зимостойкость. Первый польский сорт Ляско (LT 176/73) характеризуется хорошей урожайностью и адаптационными свойствами, однако его зимостойкость слабая. Вторым сортом, находящимся в начале цикла регистрационных испытаний - СНД 1-81 (СТ-463/77) также отличается хорошей урожайностью и превышает сорт Ляско в отношении зимостойкости, но уступает последнему в отношении конечного сформирования зерна и его устойчивости к прорастанию. Селекция подготавливает в настоящее время новые сорта с зимостойкостью приближенной к сорту пшеницы Грана. Дифференциация селекционных материалов позволяет ожидать дальнейшего прогресса. Зарегистрирование первого польского сорта тритикале стимулирует к его внедрению как в возделывание так и к связанному с использованием зерна.

T. Wolski, E. Tymieniecka

PRESENT STATE AND PERSPECTIVES OF TRITICALE BREEDING
IN THE POZNAŃ PLANT BREEDING CENTRE

S u m m a r y

Triticale is characterized by a number of advantages making purposeful its cultivation in Poland. These advantages are: high yielding potential, resistance to leaf diseases and fodder value of grain. However, the existing varieties have some shortcomings, first of all, an unsatisfactory winterhardness. The first Polish variety of this crop - Lasko (LT 176/73) distinguishes itself with high yielding and great adaptability, but, on the other hand, it is of weak winterhardness. Another Polish variety entering the cycle of registration tests - CHD 1-81 (CT 463/77) is of an equal yielding potential and of stronger winterhardness as compared with the Lasko variety, but is worse than the latter as regards the final grain formation and the resistance to sprouting. Also breeding of further Triticale varieties with the winterhardness approximating that of the Grana wheat variety is in preparation. Differentiation of breeding materials allow to expect a further progress. Registration of the first Polish Triticale variety stimulates its extension in both cultivation and utilization of grain.